

L'experiència de Mira, Montis i Montis imaginant, renovant l'aprenentatge

Rafael Barceló

*Cap a un nou model pedagògic. Fidels al que som,
ens renovem mitjançant un model per alumnes que
aprendran a descobrir... Preparats per a un món on viure.*

RESUM

Aquest article vol descriure el procés de planificació i implantació del model MIRA —Monti-sion imaginant, renovant l'aprenentatge— al col·legi Monti-sion de Palma. Un canvi sistèmic de model educatiu en un col·legi catalogat de tradicional i academicista.

RESUMEN

Este artículo pretende describir el proceso de planificación e implantación del modelo MIRA —Montesión imaginando, renovando el aprendizaje— en el colegio Montesión de Palma. Un cambio sistémico del modelo educativo en un colegio catalogado de tradicional y academicista.

I. INTRODUCCIÓ

El col·legi Ntra. Sra. de Monti-sion és un centre educatiu de la Companyia de Jesús, obert l'any 1561 i que s'ha mantingut en funcionament malgrat les diverses expulsions i supressions que la Companyia de Jesús ha sofert al llarg d'aquests segles.

La circumstància de ser el centre educatiu més antic de la nostra Comunitat, amb més de 450 anys, condiona diversos aspectes del centre com ara: expectatives pels resultats acadèmics, famílies d'alumnat amb llarg recorregut al col·legi... que es tradueixen en uns bons resultats acadèmics i en un nombre elevat de sol·licituds.

Per què, idò, iniciar un canvi sistèmic del nostre projecte educatiu? Aquesta és la pregunta que es formulen els més escèptics: un centre amb aquesta trajectòria, amb unes condicions de matrícula i de resultats força estables i amb un estil pedagògic contrastat ha d'embarcar-se en un canvi de model?

La nostra història en aquest procés de reflexió pedagògica s'inicia amb la referència de les competències bàsiques que es fa a la LOE. Primer l'equip directiu del centre i després els equips docents ens adonem de l'oportunitat que suposa el treball d'aquestes competències per tal d'aconseguir un aprenentatge basat en el propi alumne/a, tal com descriu el nostre ideari. Iniciem en aquest moment una aposta decidida per treballar tasques d'aprenentatge significatiu, i els assignem un valor mínim del 50 % de la nota de cada matèria/mòdul a les etapes de primària, ESO i cicles formatius. Aquesta decisió suposa un canvi d'estructura i de mentalitat, ja que ens obliga a revisar totes les nostres metodologies, quines dinàmiques de l'aula es poden considerar significatives, ens força a cercar recursos nous, a aprendre a rubricar, a pensar en equips de treball, en aprenentatge col·laboratiu i cooperatiu... Per descomptat que ens equivocàrem, de totes les formes possibles, però la dinàmica d'assajos i errors, unida a la capacitat de crear tallers de metodologies entre iguals (personal docent), ens aportà un bagatge i una experiència sense la qual no podríem haver afrontat aquest canvi metodològic.

Simultàniament es va fer una aposta per a la introducció de les TIC al centre, amb formació interna, aposta per G Suite per Educació, dotació individual per a cada docent, infraestructura wifi, digitalització de les aules... També suposà un esforç d'actualització al professorat, però resultà imprescindible per al canvi que havia de venir.

Arribà un moment en el qual aquesta duplicitat de sistemes —mantenir per una part un sistema tradicional, amb proves objectives, horaris fixos i distribució per matèries, i per l'altra una dinàmica d'activitats d'aprenentatge significatiu a totes les matèries, però sense la possibilitat d'una flexibilitat horària o una coordinació entre les matèries i mòduls— produí sensacions contradictòries entre el personal docent, alumnat i famílies. És cert que els resultats de les proves diagnòstiques tant a nivell IAQSE com PISA havien millorat al llarg dels anys d'implantació, i també és cert que s'havia incrementat l'autonomia, la capacitat de feina en equip i la presa de decisions del nostre alumnat. Però, simultàniament, hi havia sensacions d'angoixa, dificultats per mantenir ritmes, acumulació de tasques en moments puntuals... A més, el mateix alumnat ens ho demanà obertament quan se'ls va plantejar com s'imaginaven el seu col·legi en un futur proper.

Tot això, unit a la presència de personal del centre en els equips de reflexió pedagògica dels centres de jesuïtes de la província d'Espanya, ens permeté reflexionar cap on havia d'anar la nostra línia educativa, i finalment l'equip directiu del centre considerà pertinent la incorporació de les directrius d'innovació pedagògica que la Companyia de Jesús, mitjançant EDUCSI¹ (2017), havia plantejat per als seus centres en el document «A dónde vamos y a qué».

La intenció era clara: introduir un canvi sistèmic i disruptiu en el centre, començant per garantir el lideratge pedagògic, creant equips d'alt rendiment, formant el professorat, transformant els espais, controlant els temps i horaris per adaptar-los a les activitats dissenyades, apostant per la codocència i prioritzant continguts, per tal d'arribar a un canvi metodològic. L'experiència dels darrers anys ens indicava que innovar havia de significar una nova manera de fer les coses que s'intuïa més productiva i profitosa per als alumnes. Una innovació havia de substituir pràctiques anteriors. Innovar en educació havia de significar renovar, això és: substituir les antigues pràctiques per noves maneres de procedir.

D'aquí neix **MIRA, Monti-sion imaginant, renovant l'aprenentatge.**

El model MIRA al Monti-sion

El model MIRA se centra en quatre dimensions:

Temps. La majoria de centres funcionen en l'actualitat amb unes distribucions d'horaris rígides i pràcticament inamovibles. Això obliga a adaptar les activitats d'aprenentatge a l'horari preestablert. En realitat hauria de ser al contrari, que l'horari s'adapti per fer possibles les activitats dissenyades. Per aquest motiu plantejarem un nou model que permeti la flexibilitat horària, amb treball simultani de diversos docents a l'aula i la modificació de l'actual distribució de matèries.

¹ Educació no universitària de la Companyia de Jesús.

Espais. L'arquitectura del nostre centre era similar, per no dir idèntica, a la de fa més de cinquanta anys. Aquesta arquitectura permet garantir que els professors ensenyin, però no és la més adequada perquè els alumnes aprenguin i siguin els protagonistes del seu aprenentatge.

Considerem molt important disposar d'espais amplis, alegres i polivalents, ben il·luminats, on el renou es minimitza. Aquests espais han de permetre un tipus d'activitats en què el protagonisme passa del professor a l'alumne.

Una manera de potenciar la introducció de certes innovacions és canviar l'arquitectura de les aules de manera que permetin i facilitin les agrupacions flexibles de l'alumnat, cercant elements ergonòmics que fugin del treball individual i tradicional.

Imatge 1. Aula de secundària

Nou estil d'ensenyament aprenentatge, basat en un nou rol del professor.

Si la nostra pretensió és l'educació integral dels nostres alumnes, el professorat no pot limitar-se únicament a l'exposició oral, l'explicació i la correcció d'exàmens. Tot el contrari, ha d'afavorir actituds de recerca, de descobriment guiat, d'aprenentatge autònom en definitiva.

Imatge 2. Aula de primària fent un projecte

Els nostres alumnes han de poder accedir a una educació molt més personalitzada i amb un major acompanyament que els ha de permetre descobrir la seva veritable vocació en aquesta societat així com créixer en la seva interioritat.

Amb MIRA volem passar de ser un centre d'ensenyament a un centre d'aprenentatge, on l'alumne ha de ser el protagonista d'aquest aprenentatge. Cercam alumnes amb competències per a aquest segle XXI.

Noves metodologies d'aprenentatge

Preferim aquelles metodologies que cedeixen el protagonisme als alumnes. Sens dubte aquesta és la millor manera de motivar-los. Volem que els aprenentatges dels nostres alumnes siguin el més significatiu possible. Això ens fa augmentar la dosi d'aprenentatge per descobriment. Alguns aprenentatges requereixen una memorització dels continguts. L'important és decidir i prioritzar què s'ha de memoritzar.

És important que les metodologies que utilitzem ens ajudin a atendre millor la diversitat. La varietat metodològica evidentment ens ajuda. Utilitzem aquelles metodologies que ens permeten treballar millor les expressions oral i escrita en totes les llengües. Preferim les metodologies que ens faciliten el treball i l'avaluació de les competències clau. Treballem amb les metodologies que permeten tenir en compte les intel·ligències múltiples i les destreses d'aprenentatge.

Les metodologies que incorporem exigeixen la utilització de les TIC com a eina d'aprenentatge per obtenir informació, per transformar-la en coneixement, per elaborar-lo, utilitzar-lo i expressar-lo adequadament.

Sens dubte, prioritzem aquelles metodologies que comuniquen i permeten treballar determinats hàbits, actituds i valors. Per això apostem per l'**ABP** (aprenentatge basat en projectes) i el **treball cooperatiu**.

El curs 2016-2017 va ser quan iniciàrem aquest camí, amb molts dubtes i interrogants al començament:

- Es podria fer un canvi arquitectònic? Quina opinió en tindria l'IBISEC?
- Tindríem l'autorització de la Companyia de Jesús?
- Hi hauria problemes amb la Conselleria, ens autoritzarien el model?
- A quins cursos iniciàriem el canvi?
- Quines matèries i mòduls entrarien en els projectes? Quins deixàriem fora?
- Com s'havia de fer la distribució i formació del professorat?
- Quina estructura horària seria la més adient?
- Com es comunicaria a les famílies?

Es formà un equip tractor, l'equip d'innovació, amb una sèrie d'hores setmanals per poder-se reunir de forma efectiva i, en pocs mesos, s'anà perfilant l'estructura de MIRA. Arribà el torn de configurar els equips docents, la seva formació, de l'elaboració del projecte arquitectònic, de la comunicació del model als grups d'interès, de l'elecció del mobiliari... tot això en un curs acadèmic.

Imatge 3. Passadís de secundària

El curs 2017-2018 implantarem MIRA a 1r, 2n i 3r EP, a 1r d'ESO i a tots els cicles formatius. En el curs actual hem crescut fins a completar tota la primària i 2n d'ESO, iniciant també una prova pilot a 1r de batxillerat.

MIRA ha significat nombroses modificacions pel funcionament habitual del centre, entre les més significatives es poden destacar:

- Desaparició dels llibres de text i de les llicències digitals.
- Priorització de continguts (Perkins, 1997).
- Creació de tots els materials didàctics, emprant per això G Suite per Educació.
- Desaparició de les pissarres tradicionals.
- Incorporació d'equips informàtics Chromebook a partir de 3r EP.
- 12 h setmanals dedicades a projectes multidisciplinaris, amb grups de 50 alumnes i tres professors.
- Aplicació de l'ABN (algoritmes basats en els nombres) com a mètode de treball de la competència matemàtica.
- Modificació dels espais/classe, amb utilització d'envans mòbils per aconseguir sales àmplies on poder integrar tot un grup treballant de manera cooperativa.
- Potenciació de la comprensió i expressió oral i escrita amb la incorporació de dinàmiques específiques en els horaris de cada curs.
- Introducció de graderies a les aules, com a lloc de lectura informal, zona d'audiència, d'assemblea, d'inici i tancament del dia...

Aquests dos primers cursos han estat molt intensos, han requerit adaptabilitat per part dels equips docents i directius, aprendre a viure en una incertesa constant, a conviure i respectar les dinàmiques i ritmes d'altres docents dins l'aula, hem hagut de canviar hàbits, eliminar manies i costums i,

sobretot, aprendre a ser flexibles. Si unim tot això a la creació de tots els materials didàctics, es poden entendre moments puntuals de crisi, resolts per la bona disposició dels equips docents.

Imatge 4. Àgora.
Espai que permet la reunió de diverses aules i facilitar dinàmiques

Pel que fa a l'alumnat, la gran diferència detectada respecte a la metodologia tradicional són les emocions. La forma d'involucrar-se dins una dinàmica, la motivació en la realització de les tasques, allò que contenen quan arriben a casa... És cert que s'han prioritzat continguts, però també ho és que aquells que es treballen (els mateixos que abans al llarg de l'etapa) es consoliden i s'aprenen de forma significativa.

Actualment encara no comptem amb resultats externs de proves diagnòstiques, però sí amb les valoracions internes dels equips docents, les quals són força positives atès que els continguts treballats queden assolits.

També cal destacar que, quan més grans són els alumnes, més possibilitat de sorpresa hi ha en els productes finals dels projectes. Els projectes de CF (cicles formatius) ens han meravellat pel que fa a l'impacte social que han tingut. Com a exemples: la col·locació de la primera Stolpersteine a Mallorca, campanyes publicitàries per a AFEDECO, campanyes de conscienciació amb finalitat social i ecològica...

2. CONCLUSIONS

MIRA ha suposat un regal per a la nostra comunitat educativa, per aquest motiu no hem tingut cap dubte a mostrar-ho a tots aquells que ens ho han demanat, compartint la nostra trajectòria, el nostre procés formatiu, les dificultats que hem trobat i les nombroses sorpreses agradables que han anat apareixent. Considerem que no hi ha volta en aquest procés de transformació educativa, i animem la resta d'institucions educatives a cercar el seu propi model de canvi per tal de formar l'alumnat amb les competències d'aquest segle XXI. Animem també l'administració a ser imaginativa, no posant traves a les innovacions i donant-hi suport organitzatiu. A vegades sembla contradictori el discurs de donar suport a dinàmiques innovadores des de referents normatius i burocràtics totalment inflexibles.

MIRA
MONTI-SION *imaginant, renovant l'aprenentatge*

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

EDUCSI (2017). *¿A dónde vamos y a qué? Innovación y renovación*. Comisión de Educación de la Compañía de Jesús Provincia de España. Madrid: abril.

Jesuïtes Educació (Fundació) (2016). *Transformando la educación* [cuadernos]. Barcelona, España: Fundació Jesuïtes Educació.

Perkins, D. (1997). *La escuela inteligente. Del adiestramiento de la memoria a la educación de la mente*. Barcelona, España: Editorial Gedisa.